

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОЦЕДУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті розкрито юридичну природу адміністративних процедур організації пробації в Україні. Визначено, що адміністративно-правові процедури організації пробації в Україні – це офіційно встановлені на законодавчому рівні порядок та підстави застосування до суб'єкта пробації системи наглядових та соціально-виховних заходів, які виконуються органами пробації за рішенням суду, без відбування покарання в місцях позбавлення волі та із забезпеченням необхідної для суду інформації, що характеризує суб'єкта пробації.

Ключові слова: адміністративно-правові процедури, організація, публічна адміністрація, підсудність, права, пробація, публічна адміністрація, суб'єкт пробації.

В статье определено, что административно-правовые процедуры организации probation в Украине – это официально установленные на законодательном уровне порядок и основания применения к субъекту probation системы надзорных и социально-воспитательных мероприятий, выполняемых органами probation по решению суда, без отбывания наказания в местах лишения свободы и с обеспечением необходимой для суда информации, характеризующей субъекта probation.

Ключевые слова: административно-правовые процедуры, организация, публичная администрация, подсудность, права, probation, публичная администрация, субъект probation.

The article states that the administrative procedures of the organization of probation in Ukraine are the officially established at the legislative level, the procedure and grounds for applying to the subject of probation of the system of supervision and social and educational measures that are carried out by the probation authorities by a court decision, without serving punishment in places imprisonment and the provision of information necessary for the court that characterizes the subject of probation.

Key words: administrative-legal procedures, organization, public administration, jurisdiction, rights, probation, public administration, subject of probation.

Вступ. Адміністративно-правові процедури організації пробації в Україні посідають провідне місце в діяльності цієї структури, оскільки вони є основою порядку виконання пробації. Це основний важель, який створений та функціонує з однією метою – виправлення винних у скоєнні злочинів та недопущення рецидивних злочинів.

Зокрема, виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними злочинів повторно є провідним профілактичним засобом недопущення порушення прав, свобод і законних інтересів громадян.

Процедурний аспект здійснення пробації в Україні має велике значення ще й тому, що цей інститут у нашій державі є новим, а розкриття даної проблематики на науковому рівні допоможе всім органам, які здійснюють пробацію, проводити вказану процедуру встановленим законом порядком.

Нині в Україні ведеться наполеглива робота із запровадження повноцінного функціонування пробації як вагомого чинника демократичного суспільства. Зокрема, створено єдину державну установу під назвою «Центр пробації», цій установі підпорядковуються всі органи з питань пробації. Оскільки на кримінально-виконавчу інспекцію Державної кримінально-виконавчої служби покладено так багато завдань, український законодавець логічно запровадив новий інститут пробації.

Отже, усе вищезазначене визначає актуальність теоретичних і практичних проблем адміністративно-правових процедур організації пробації в Україні.

До проблем адміністративно-правових процедур організації пробації в Україні зверталися вчені-адміністративісти: В. Авер'янов, Р. Абизов, В. Басс, О. Бакаєв, В. Бурдін, І. Богатирьов, Ю. Битяк, В. Галуцько, Н. Гуророва, М. Дамірчєв, Т. Денисова, П. Дітєвський, В. Заросило, В. Овчаренко, С. Пономарьов, Б. Протченко, А. Нонко, О. Радишевська, С. Стеценко, В. Ткаченка, О. Тихомиров, В. Трубников, В. Тютюгін, О. Кальман, Ю. Кашуба, О. Книженко, В. Колпаків, О. Кузьменко, Р. Мельник, Т. Цуркан, В. Шкарупа, В. Ємельянов, О. Запорожець, В. Іванов, В. Селіверстов, В. Сергєєва, В. Уткін, О. Філімонов, Н. Юзківа, А. Яровий та ін. Проте вони свої наукові пошуки не зосереджували на проблематиці, яку досліджуємо ми.

Постановка завдання. Мета статті – на основі теорії адміністративного права, аналізу відповідних нормативно-правових національних і закордонних нормативних актів, праць учених та інших джерел розкрити проблему адміністративно-правових процедур організації пробації в Україні.

Результати дослідження. У «Глумачному словнику української мови» визначено, що процедура – офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь. Ряд яких-небудь дій, хід виконання чого-небудь [1].

Юридична процедура – це нормативно визначений порядок діяльності, спрямований на досягнення певного юридичного результату. Ю. Осадчий вважає, що адміністративна процедура – це встановлений нормами адміністративного права порядок діяльності органів державного управління з ухвалення нормативно-правових актів та вирішення адміністративних справ. Основними рисами адміністративних процедур є: а) визначеність нормами адміністративного права; б) наявність обов'язкового учасника – суб'єкта публічно-владних повноважень; в) спрямованість на забезпечення реалізації функцій органів державного управління; г) забезпеченість найбільш оптимального порядку здійснення юридичної діяльності [2].

Основними принципами адміністративних процедур є: верховенство права, законність, рівність учасників перед законом, використання повноважень із належною метою, напередженість державного органу, добросовісність, розсудливість, пропорційність, гласність та відкритість тощо [2].

Під час визначення меж предметної сфери адміністративної процедури необхідно виходити з того, яку роль покликано виконувати адміністративні процедури у сфері адміністративно-правового регулювання. Звісно ж, адміністративні процедури повинні регламентувати всі основні напрями нормотворчої та правозастосовчої діяльності адміністративних органів публічної влади у сфері адміністративно-розпорядчої й адміністративно-охоронної діяльності держави, прямо або побічно пов'язані з обмеженням прав і законних інтересів фізичних осіб та організацій, а саме: з виданням підзаконних нормативних правових актів, усі основні напрями правозастосовчої діяльності влади, адміністративність органів (зокрема, урегульовані нормами адміністративного права: позитивна діяльність, пов'язана із правомірною діяльністю громадян і організацій; адміністративно-деліктна діяльність, пов'язана з адміністративно-правовими справами й адміністративними правопорушеннями; адміністративно-казуальна діяльність, пов'язана із ситуаціями техногенного, природного й іншого характеру), внутрішньоорганізаційна і внутрішньосистемна адміністративна діяльність (взаємодія структурних підрозділів, взаємодія з іншими органами публічної влади) [3].

Адміністративна процедура як установлений адміністративно-процесуальними нормами порядок розгляду та вирішення органами виконавчої влади та місцевого самоврядування індивідуальних адміністративних справ, має такі ознаки: 1) публічний характер та особливий суб'єктивний склад – адміністративна процедура здійснюється в публічній сфері, безпосередньо пов'язана з діяльністю органів публічної адміністрації і супроводжується використанням ними відповідних владних повноважень з урахуванням публічних інтересів; 2) нормативний характер – адміністративна процедура врегульована адміністративно-правовими нормами, які чітко регламентують діяльність уповноважених органів та посадових осіб; 3) індивідуальний характер – ухвалене в справі рішення стосується конкретних фізичних або юридичних осіб, що перебувають у стосунках з органами публічної адміністрації; 4) безспірний характер – предметом адміністративної процедури є індивідуальні адміністративні справи, в яких не вирішуються суперечки і не розглядаються скарги осіб на дії та рішення публічної адміністрації; 5) стадійний характер – передбачає послідовну реалізацію декількох стадій за умови, що кожен наступний етап має своєю «відправною точкою» правовий результат попереднього етапу; 6) особлива

спрямованість – адміністративна процедура не має своїм результатом застосування примусових заходів, її мета полягає в забезпеченні реалізації прав або обов'язків певного суб'єкта правовідносини у сфері державного управління; адміністративна процедура завершається ухваленням відповідного нормативного акта, обов'язкового для виконання [4].

Зокрема, адміністративна процедура має на меті врегулювати відносини публічної адміністрації із приватними особами.

О. Троян вважає, що, відповідно до постанови Верховного Суду України від 30 листопада 2017 р. у справі № 441/1659/15-к, особливості кримінальних процесуальних норм, на відміну від кримінально-правових, є те, що їхні структурні елементи (гіпотеза, диспозиція, санкція) здебільшого не зосереджені в одній статті Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, а окремо викладені законодавцем у різних статтях, іноді навіть у розділах КПК України, отже, зміст окремої норми може бути виявлено лише шляхом системного тлумачення положень КПК [5].

З огляду на зазначене та з метою підвищення ефективності норм інституту пробації вважаю за необхідне внесення змін (доповнень) у відповідні розділи КПК України, зокрема, включення до переліку істотних порушень КПК України встановлення факту непризначення досудової доповіді або неврахування її даних під час ухвалення вироку, передбачення в законі можливості скасування (зміни) судового рішення через істотне порушення вимог КПК України, невідповідність висновків суду фактичним обставинам у справі через незастосування або недотримання зазначених вимог [5].

Відповідно до цього, Законом України «Про пробацію» визначено порядок та підстави для застосування пробації. Під час вирішення питання про застосування до особи пробації суд бере до уваги характер вчиненого кримінального правопорушення та соціально-психологічну характеристику особи обвинуваченого або засудженого, яку готує персонал органу пробації або адміністрація установи виконання покарань [6].

Підставою для застосування пробації є:

- письмовий запит суду до органу пробації про надання досудової доповіді щодо обвинуваченого;
- обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт;
- обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до позбавлення волі на певний строк;
- обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до обмеження волі;
- обвинувальний вирок суду, яким особу звільнено від відбування покарання з випробуванням;
- ухвала суду про заміну покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт;
- ухвала суду про звільнення від відбування покарання вагітної жінки або жінки, яка має дитину віком до трьох років;
- акт про помилування, яким засудженому замінено покарання або невідбуту частину покарання покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт (ст. 7) [6].

Після чого орган пробації обирає вид пробації, який бути застосовано до суб'єкта пробації, зокрема, це може бути один із таких видів:

- досудова пробація;
- наглядова пробація;
- пенітенціарна пробація.

Отже, адміністративно-правова процедура організації пробації в Україні відбувається так:

1) подання письмового запиту суду до органів пробації для збирання інформації щодо обвинуваченого; 2) проведення одного з видів пробаційних заходів (досудова пробація; наглядова пробація; пенітенціарна пробація) органами пробації; 3) досягнення мети пробації, для якої вона функціонує, – це виправлення засуджених завдяки соціально-виховній роботі, що проводиться органами пробації, для зменшення ризику рецидивного злочину, зокрема, сприяння працевлаштуванню, навчанню та проведенню інших заходів, що допомагають суб'єктам пробації стати на шлях виправлення, повернення до нормального соціального життя.

Висновки. Отже, адміністративно-правові процедури організації пробації в Україні – це офіційно встановлені на законодавчому рівні порядок та підстави застосування до суб'єкта пробації системи наглядових та соціально-виховних заходів, які виконуються органами пробації за рішенням суду, без відбування покарання в місцях позбавлення волі й із забезпеченням необхідної для суду інформації, що характеризує суб'єкта пробації.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: в 11 т. Т. 8. 1977. С. 343.
2. Адміністративні процедури: поняття, види, правове регулювання. *Studfiles*. 2018. URL: <https://studfiles.net/preview/6830966/page:60/>.
3. Стахов І., Кононов І. Административное право России. 2018. URL: https://stud.com.ua/86757/pravo/administrativne_pravo_rosiyi.
4. Фролов М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. *Форум права*. 2013. № 3. С. 692–698. URL: [file:///Users/igor_globenko/Downloads/FP_index.htm_2013_3_114%20\(1\).pdf](file:///Users/igor_globenko/Downloads/FP_index.htm_2013_3_114%20(1).pdf).
5. Троян О. Процесуальні санкції та визначення процедурних аспектів застосування інституту пробації – запорука його ефективного функціонування. *Теоретичні та практичні аспекти інституту пробації в Україні* : матеріали Міжнародного круглого столу, 22 червня 2018 р. Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. 164 с.
6. Про пробацію : Закон України (Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 93), зі змінами, внесеними згідно із Законом № 1798–VIII від 21 грудня 2016 р. *Голос України*. 2015. № 35.